Eerste Kamer der Staten-Generaal

1

Vergaderjaar 2014–2015

27 925 Bestrijding internationaal terrorisme

F

BRIEF VAN DE MINISTERS VAN BUITENLANDSE ZAKEN, VAN DEFENSIE EN VOOR BUITENLANDSE HANDEL EN ONTWIKKELINGSSAMENWERKING

Aan de Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 19 december 2014

In deze brief wordt u, mede namens de Minister van Veiligheid en Justitie, geïnformeerd over de Nederlandse inzet in de strijd tegen ISIS en ten behoeve van het bereiken van stabiliteit in de regio. Het kabinet acht in dit verband een langtermijnoplossing voor Syrië en Irak noodzakelijk. De Nederlandse inzet kent militaire, diplomatieke en ontwikkelingssamenwerkingselementen. Het eerste deel van deze brief beschrijft kort de politieke ontwikkelingen in de regio. In het tweede deel gaat de brief in op de Nederlandse visie op de strijd tegen ISIS en het herwinnen van stabiliteit in Syrië en Irak.

Zoals in de artikel 100-brief van 24 september jl. is vermeld, heeft het kabinet besloten gedurende twaalf maanden in coalitieverband een militaire bijdrage aan de strijd tegen ISIS te leveren. Het luchtoptreden van de coalitie, in samenhang met het grondoptreden van de Iraakse en Koerdische strijdkrachten, heeft ervoor gezorgd dat de opmars van ISIS in Irak gedeeltelijk is gestopt en ISIS op verschillende plaatsen in de verdediging is gedrongen. De Tweede Kamer is toegezegd dat elk kwartaal een voortgangsrapportage wordt opgesteld. Deze vindt u in het derde deel van deze brief. De brief eindigt met de actuele situatie van de humanitaire hulp en de nationale veiligheid.

In overeenstemming met onze toezeggingen informeren wij u in deze brief ook over de inzet van Nederlandse trainers in de strijd tegen ISIS in Irak en het onderzoek naar mogelijke steun aan de Syrische gematigde oppositie.

kst-27925-F
ISSN 0921 - 7371
's-Gravenhage 2014

I: Inleiding

Ontwikkelingen in Syrië en Irak

Syrië en Irak vormen het brandpunt van twee zeer destructieve trends die het gehele Midden-Oosten teisteren, te weten de polarisatie tussen soenni en shi'a geloofsgemeenschappen en de opkomst van het jihadisme. In beide landen zijn deze destructieve krachten vrijgekomen na tientallen jaren totalitair bestuur door Arabisch-socialistische Ba'ath-regimes. Deze trends, in combinatie met slecht bestuur, een afbrokkelende sociale structuur en competitie tussen staten in de regio, hebben de beide landen kwetsbaar gemaakt voor jihadi salafisten, zoals ISIS.

In Irak zijn inmiddels voorzichtig positieve ontwikkelingen waarneembaar. De regering van premier al-Abadi zet belangrijke stappen in de richting van een meer inclusief beleid. De vorming van een kabinet met gelijkwaardige soenni-Arabische, Koerdische en shia-Arabische vertegenwoordiging vormde hiervan het begin. Ook de relatie Bagdad-Erbil lijkt vooruitgang te boeken. Er vindt op hoog niveau diplomatiek overleg plaats tussen de beide hoofdsteden, hetgeen begin december heeft geleid tot een overeenkomst over verdeling van olie-inkomsten en uitbetaling van salarissen voor Koerdische ambtenaren. Koerdistan levert 250.000 vaten olie per dag, die via het Iraakse Ministerie van Olie verkocht worden. Van haar kant geeft de regering in Bagdad het Koerdische aandeel van de overheidsinkomsten (17 procent) vrij. Dat was al bijna een jaar bevroren als vergelding voor het feit dat Koerdistan zelf olie ging exporteren naar Turkije. Ook krijgt Koerdistan (in tranches) USD 1 miljard om de salarissen te betalen van Koerdische strijders die vechten tegen ISIS. De deal staat daarnaast toe dat de VS wapens leveren aan de Koerden, maar alleen via Bagdad.

Verder investeert de regering in het tegengaan van corruptie binnen de overheid en strijdkrachten, en in verzoening met stammen en gemarginaliseerde groepen. Door perspectief te bieden op een meer gelijkwaardige samenleving, draagt de regering al-Abadi bij aan het wegnemen van de voedingsbodem voor extremisme en steun aan ISIS.

In Syrië kan niet worden gesproken van positieve ontwikkelingen. De gematigde oppositie is in Noord-Syrië verder teruggedrongen en heeft slechts minimale controle over het grondgebied. Daarnaast heeft het terreinen in Zuid-Syrië onder controle. In Aleppo heeft de gematigde oppositie niet alleen te lijden onder bombardementen van het regime, maar ook door de activiteiten van ISIS en Jabhat al Nusra. Jabhat al Nusra is de strijd aangegaan met de gematigde oppositie in de Idlib provincie. De strijd om Aleppo duurt ook voort, waarbij de val van de stad tot vele extra slachtoffers en vluchtelingen kan leiden. In Kobani wordt nog steeds gevochten tussen ISIS en Syrische Koerden. Het regime in Damascus profileert zich meer en meer als de facto partner van de coalitie in de strijd tegen ISIS, hetgeen het draagvlak voor de coalitie onder de Syrische oppositie geen goed doet. VN-gezant De Mistura onderneemt diplomatieke inspanningen om de verschillende partijen in Syrië en in de regio ertoe te bewegen tot overeenstemming te komen over lokale wapenstilstanden (zogenoemde «*freeze zones*»). De «*freeze zones*» zouden vervolgens moeten worden uitgebreid naar andere delen van Syrië. Nederland was op 10 december jl. gastheer voor een bijeenkomst in New York, waar VNVR-leden over voor- en nadelen van deze aanpak hebben gesproken. Deze bijeenkomst richtte zich op de technische aspecten van «*freeze-zones*» en onder welke voorwaarden deze effectief zouden kunnen worden geïntroduceerd. Verdere uitwerking van de plannen van De Mistura worden in december verwacht.

Regionale dynamiek

Terwijl de gewapende conflicten in Syrië en Irak voortduren, mag de rol van de regio niet uit het oog worden verloren. Het voortduren van de crisis in Syrië kan niet losgezien worden van de strijd om regionale dominantie tussen Teheran en Riyadh, en de vaak uiteenlopende belangen van andere omliggende landen. Daarnaast speelt het Iraanse nucleaire dossier een rol in de regionale dynamiek. Het constructief engageren van deze landen is noodzakelijk voor een duurzame oplossing, maar kent tal van complicerende factoren.

Libanon, Jordanië en Turkije zuchten onder een enorme toestroom van Syrische vluchtelingen en oplopende (sektarische) spanningen. Turkije ziet zich daarnaast gesteld voor een «trilemma». In eigen ogen heeft het te maken met drie tegenstanders: de PKK en daaraan gelieerde Koerden, Assad en ISIS. Daardoor moet Turkije voortdurend een gecalculeerde belangenafweging maken.

Ook de Golfstaten zien ISIS als een gevaar voor de regionale en nationale stabiliteit, hetgeen perspectieven biedt voor samenwerking tussen Europa, de VS en de regionale partners mede onder de noemer van «gedeelde belangen». Immers, onder delen van de bevolking in al deze landen trekken strijders richting Syrië en Irak en bestaat sympathie voor jihadi salafisme.

Een aparte plaats in de regionale dynamiek wordt ingenomen door de Koerden in de regio. Koerden in Syrië (veelal de aan de PKK gelieerde PYD) hebben een grote rol gespeeld in de strijd tegen ISIS, eerst in de verdediging van Koerdische delen van Irak (Mount Sinjar) en vervolgens in de verdediging van Kobani. De PYD onderhoudt zowel banden met het regime in Damascus als met de PKK; reden waarom het kabinet Nederlandse steun aan de PYD niet opportuun acht.

In Irak hebben de prominente rol die de Koerden innemen in de strijd tegen ISIS en het feit dat het gebied waarover de Koerden zeggenschap hebben is uitgebreid met onder andere het olierijke Kirkuk, geleid tot een sterke positie van de *Koerdistan Regional Government* (KRG) ten opzichte van Bagdad. Het verder verbeteren van de relatie met de KRG is voor de regering al-Abadi dan ook topprioriteit.

Zowel in Syrië als in Irak hebben de toenemende instabiliteit en het geweld geleid tot een groeiende roep om meer autonomie voor Koerdische gemeenschappen. Tegelijkertijd zijn de onderlinge verschillen tussen de Koerdische gemeenschappen groot. Een gezamenlijk optrekken gericht op afsplitsing lijkt om die reden niet voor de hand te liggen.

II: Nederlandse visie op de strijd tegen ISIS en het herwinnen van stabiliteit in Syrië en Irak

De strijd tegen ISIS zal uiteindelijk alleen duurzaam succesvol zijn indien gekozen wordt voor een strategie die zich ook richt op de structurele oplossing van de problemen in Irak en de Syrische burgeroorlog. Dit is alleen te bereiken indien de internationale gemeenschap een gemeenschappelijke visie heeft op de (middel)lange-termijn inzet voor Syrië en Irak. Vooralsnog is dat nog onvoldoende het geval. Hoewel de internationale gemeenschap zijn krachten heeft verenigd ten aanzien van de militaire strijd tegen ISIS en de steun voor de Iraakse regering van al-Abadi, ontbreekt een gemeenschappelijke visie voor Syrië. Nederland dringt bij partners aan op het bepalen van een gemeenschappelijke visie op de langetermijnagenda voor de strijd tegen ISIS en het herwinnen van

stabiliteit in Irak en Syrië, aangezien deze niet los van elkaar kunnen worden gezien. Voor het kabinet zijn daarbij onderstaande elementen relevant.

1) Steun voor een inclusieve regering in Irak

Irak heeft momenteel een inclusieve regering, die onder leiderschap van premier al-Abadi belangrijke stappen heeft gezet op weg naar hervorming en een verbeterde relatie met de autonome Koerdische regio in noord Irak. Het kabinet steunt deze nieuwe Iraakse regering in zijn pogingen politieke en sociaaleconomische hervormingen door te voeren om zo de voedingsbodem voor ontevredenheid onder de Iraakse bevolking weg te nemen. Tijdens de coalitiebijeenkomst van 3 december jl. in Brussel bleek dat al-Abadi zich bewust is van de verantwoordelijkheid van de Iraakse regering bij het tegengaan van ISIS. al-Abadi ontvangt veel steun voor de eerste stappen die zijn regering daartoe heeft genomen. Het is daarbij belangrijk dat er gelijkwaardigheid is bij de behandeling van de verschillende bevolkingsgroepen door de Iraakse regering. Een eerlijk rechtssysteem is essentieel, waarbij soenni-Arabieren niet meer, zoals nu vaak het geval, willekeurig kunnen worden gearresteerd, zonder toegang tot een (onafhankelijke) rechter. Ook de achterstelling van deze groep binnen de overheid moet worden aangepakt om te voorkomen dat soennitische groeperingen vatbaar blijven voor de aantrekkingskracht van ISIS. De regering moet ter verantwoording kunnen worden geroepen voor misstanden en zich opstellen als een regering voor alle Irakezen.

Deze en andere prioriteiten van de coalitie én de Iraakse regering zijn vastgelegd in het door de Iraakse regering ontwikkelde Iraakse Nationale Plan. Prioriteiten daarin zijn veiligheid en stabiliteit, verhoging van de levensstandaard voor alle Irakezen, het vergroten van de olie- en gasproductie ten behoeve van financiële duurzaamheid en het reguleren van de relatie tussen Bagdad en lokale overheden. Het kabinet speelt een actieve rol in het bevorderen van coördinatie en voortgang op deze gebieden, in EU-, VN- en coalitiekader, en in de eigen bilaterale contacten met de regering in Bagdad. Voor de EU ziet het kabinet een belangrijke diplomatieke rol weggelegd, omdat deze meer gewicht in de schaal legt dan individuele lidstaten. Nederland steunt de VN (UNAMI) bij het geven van politiek en technisch advies en assistentie aan de Iraakse regering voor wettelijke hervormingen die ten grondslag (kunnen) liggen aan politieke oplossingen en reconciliatie. De VN doet dit door middel van experts, die juridische en politieke ondersteuning bieden aan verschillende politieke, religieuze en maatschappelijke leiders bij het aannemen en hervormen van essentiële wetgeving. Hierdoor wordt de rechtspositie van de verschillende groeperingen binnen Irak beter gewaarborgd. Ook bilateraal is Nederland actief, zowel op ambtelijk als politiek niveau.

2) Steun voor politieke oplossing in Syrië

Er is binnen de internationale gemeenschap grote verdeeldheid over de vraag hoe een nieuwe politieke constellatie eruit zou kunnen zien en over de weg daarnaartoe. Er wordt verschillend gedacht over de rol van Assad, de rol van Iran en de rol van de Koerden. Het uitblijven van een gemeenschappelijke visie van de internationale gemeenschap op Syrië is reden tot grote bezorgdheid van het kabinet. Na drieënhalf jaar bloedvergieten in Syrië is het de hoogste tijd dat de internationale gemeenschap op dit dossier de gelederen sluit. Nederland heeft hiervoor onder meer aandacht gevraagd tijdens de reeds genoemde coalitiebijeenkomst van 3 december jl. Voor een politieke oplossing in Syrië zijn wat Nederland betreft de volgende strategische uitgangspunten van belang.

Nederland steunt de diplomatieke inspanningen van VN-Gezant De Mistura en de door hem voorgestelde *bottom-up* aanpak van lokale »*freeze zones*». Uitgangspunt voor Nederland is dat de *bottom-up* aanpak uiteindelijk een overkoepelende politieke oplossing met zich mee moet brengen op basis van de uitgangspunten van Geneve I.

De gematigde Syrische oppositie moet in staat worden gesteld een geloofwaardig alternatief te vormen voor Assad én ISIS. In de visie van Nederland moet ook de steun aan deze oppositie worden opgevoerd, niet alleen omdat zij een belangrijk tegenwicht bieden maar juist ook omdat zij een belangrijke gesprekspartner zijn: zowel op het terrein van een politieke oplossing (tegengaan van straffeloosheid, uiteindelijk Assad dwingen om naar de onderhandelingstafel te gaan) als in de strijd tegen ISIS en andere jihadistische organisaties. Nederland steunt de gematigde Syrische oppositie al sinds het begin van het conflict, zowel de formele politieke oppositie als lokale actoren, het maatschappelijk middenveld, activisten en (in bescheiden mate) de gematigde gewapende oppositie. Tot die steun behoren onder andere initiatieven om de veerkracht van lokale gemeenschappen te vergroten, onder andere door lokale bestuurders, vrouwennetwerken en lokale politie- en justitieorganen van de gematigde oppositie in staat te stellen essentiële dienstverlening aan de gemeenschappen te verzorgen. Uw Kamer is hierover reeds in de artikel 100-brief geïnformeerd. Er ligt eveneens een grote verantwoordelijkheid bij de oppositie zelf: alleen als die zichzelf sterker verenigt en beter organiseert, kan ze een blijvende factor van belang zijn.

Een *factfinding*-missie (FFM) van Buitenlandse Zaken en Defensie heeft vorige week de wenselijkheid, kansen en risico's in kaart gebracht voor het verlenen van niet-gewapende steun aan gematigde gewapende groepen zowel in het noorden als in het zuiden van Syrië. Nederland zal opties uitwerken voor het leveren van een bijdrage, niet zijnde wapens, aan groepen die onder de banier van het «Vrije Syrische Leger» vallen. Dit zijn gematigde, inclusieve groepen, die zichzelf als onderdeel zien van een toekomstig Syrisch leger en uiteindelijk een politieke transitie voor ogen hebben, maar nu strijden tegen het regime in Damascus en tegen jihadistische groeperingen als ISIS en Jabhat al Nusra. Het verder ondersteunen van deze groepen zal er mede toe leiden, dat zij effectief kunnen blijven opereren en de gematigde oppositie niet verder wordt gemarginaliseerd. De gematigde groepen moet perspectief worden geboden, zodat zij de lokale bevolking aan zich kunnen binden en zij ervan worden weerhouden zich uit zelfbescherming aan te sluiten bij extremistische groeperingen. Nederland zal op dit terrein nauw optrekken met gelijkgezinde partners als de VS en het VK.

Bij een politieke oplossing mag uiteindelijk geen sprake van straffeloosheid zijn voor de daders van de meest ernstige internationale misdrijven. Nederland roept daarom steeds op tot doorverwijzing van de situatie in Syrië naar het ICC en steunt organisaties die bewijsmateriaal vergaren ten behoeve van onderzoek en strafrechtelijke vervolging, alsook verzoening.

De stem van de Syrische bevolking, mannen en vrouwen, moet worden gehoord. Het betrekken van elementen uit de Syrische samenleving, zoals lokale bestuurders van de Syrische oppositie en tribale en religieuze leiders en lokale (vrouwen)netwerken, is essentieel in de voorbereiding op politieke transitie.

3) Investeren in een constructieve rol voor sleutelspelers in de regio

Gezien de complexiteit van de regionale dynamiek is het essentieel om de dialoog met sleutelspelers in de regio open te houden en te intensiveren. De coalitie biedt hiervoor een goed kader. Uitgangspunt van het kabinet bij contacten met de regionale partners is het identificeren van gemeenschappelijke belangen. Nederland onderhoudt deze regionale contacten op bilateraal niveau – Minister Koenders bezoekt binnenkort de regio – en via regionale organisaties, zoals de Arabische Liga en de *Gulf Cooperation Council*. Ook internationale netwerkbijeenkomsten zoals de *Manama Dialoog* in Bahrein op 5 december jl. zijn hierbij van belang. Minister Koenders heeft en marge van deze bijeenkomst gesproken met een aantal regionale spelers, onder wie de Iraakse Minister van Buitenlandse Zaken al-Jaafari en de Saoedische Minister van Buitenlandse Zaken Saud al-Faisal. De bestrijding van ISIS speelde ook hier een belangrijke rol, zowel in de plenaire debatten als tijdens de een op een gesprekken met invloedrijke spelers uit de regio en daarbuiten. Nederland trekt hierin nauw op met EU-partners. De Europese Dienst voor Extern Optreden (EDEO) heeft het contact met deze spelers tot prioriteit verheven. Ook is de EU eerder betrokken geweest bij de wederopbouw van Irak (waaronder rechtstaatontwikkeling). De EDEO werkt momenteel samen met de Europese Commissie en de lidstaten aan het opstellen van een brede regionale EU-strategie voor Irak/Syrië en ISIS. Het kabinet steunt dit en dringt hierbij aan op een geïntegreerde inzet van het beschikbare EU-instrumentarium en het formuleren van concrete actiepunten.

4) Harde aanpak ISIS via een bijdrage aan de coalitie

De drie bovengenoemde elementen vergen een lange adem. Het kabinet vindt, net als de coalitiegenoten, ook een harde aanpak nodig om op korte tot middellange termijn de opmars van ISIS een halt toe te roepen. Daarom neemt Nederland met een concrete bijdrage deel aan de internationale coalitie tegen ISIS bestaande uit meer dan zestig landen, waaronder landen uit de regio, waarbij de steun varieert van politieke steun tot daadwerkelijke bijdragen aan bestrijden van ISIS.

De internationaal en regionaal breed gedragen inzet is belangrijk omdat het aantoont dat er – ook in de regio – draagvlak is voor deze aanpak. De Iraakse regering is nauw betrokken bij de uitvoering van de strijd tegen ISIS. De internationale coalitie wordt geleid door de Verenigde Staten. Op de door de VS georganiseerde bijeenkomst van 3 december jl. van Ministers van Buitenlandse Zaken hebben de coalitielanden hun samenwerking bestendigd en afgesproken ISIS op verschillende sporen te bestrijden: 1) militaire spoor: de luchtcampagne tegen ISIS en het trainen van Iraakse strijdkrachten en Koerdische Peshmerga; 2) het tegengaan van *Foreign Terrorist Fighters*; 3) het stoppen van financieringsstromen naar ISIS en daaraan gelieerde individuen; en 4) het delegitimeren van ISIS. Nederland heeft, onder meer bij het opstellen van het militaire campagneplan en in overleg tussen de Commandanten der Strijdkrachten van de coalitiepartners, gepleit voor de betere inbedding van de militaire actie in een politieke strategie en voor betere coördinatie tussen de militaire en niet-militaire sporen. In de volgende paragrafen wordt per spoor de Nederlandse inzet geschetst.

Spoor 1: Militaire spoor

Op korte termijn richt de militaire strategie van de coalitie zich op het stoppen van de opmars van ISIS evenals het ondersteunen van het Iraakse leger, de Peshmerga en de gematigde Syrische oppositie teneinde

de militaire kracht van ISIS te breken. De inzet van de coalitie is tevens een politieke steun in de rug van premier al-Abadi. Nederland heeft, naast de inzet van F-16»s, besloten de *Iraqi Security Forces* en de Peshmerga gedurende een periode van in beginsel één jaar te ondersteunen met training en advies in het kader van deze strategie. In het tweede deel van deze brief treft u de voortgangsrapportage aan over de Nederlandse militaire bijdrage.

De coalitie voert dagelijks (bombardements- en verkennings-)vluchten uit, waarbij commandocentra, opslagplaatsen, voertuigen, artilleriestukken en tanks worden vernietigd. Het luchtoptreden van de coalitie, in samenhang met het grondoptreden van de Iraakse en Koerdische strijdkrachten, heeft ervoor gezorgd dat de opmars van ISIS in Irak gedeeltelijk is gestopt en ISIS op verschillende plaatsen in de verdediging is gedrongen.

In bepaalde gebieden (zoals in de provincie Anbar) beschikt ISIS nog over bewegingsvrijheid en zal het proberen de militaire druk op de geïsoleerde posities van de Iraakse strijdkrachten te bestendigen. Omdat regulier militair optreden ISIS kwetsbaar maakt voor vooral luchtaanvallen, valt het in toenemende mate terug op irreguliere tactieken, zoals het gebruik van IED's, indirect vuur en hinderlagen. Tevens moet rekening worden gehouden met het opvoeren van aanslagen in Bagdad, Erbil en andere grote steden om de sektarische tegenstellingen aan te wakkeren en het functioneren van de overheid te verlammen. Mede om dergelijke terreuracties van ISIS tegen te gaan, is het van belang Iraakse eenheden en Koerdische Peshmerga te trainen, die – gesteund vanuit de lucht – op de grond de strijd met ISIS kunnen aangaan.

Spoor 2: Foreign Terrorist Fighters

Het tegengaan van *Foreign Terrorist Fighters* is sinds geruime tijd een prioriteit van het kabinet. In maart 2013 heeft de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV), mede op basis van de stijging in uitreizen door personen die zich wilden aansluiten bij terroristische organisaties in Syrië en Irak, het dreigingsniveau verhoogd van beperkt naar substantieel. Dit betekent dat de kans op een aanslag tegen Nederland reëel is.

Het kabinet zet alle mogelijke middelen in om uitreizen richting Syrië en Irak te voorkomen. In het bijzonder omdat personen die actief zijn bij een dergelijke terroristische organisatie ervaring kunnen opdoen waarmee zij een mogelijk gevaar kunnen vormen voor de nationale veiligheid. *Foreign Terrorist Fighters* bevestigen de sterke verwevenheid tussen de interne en externe veiligheid. Internationale samenwerking is daarbij, meer dan voorheen, vereist.

Ook op internationaal vlak is Nederland actief in het tegengaan van *Foreign Terrorist Fighters.* In de EU is op 20 oktober jl. tijdens de Raad Buitenlandse Zaken een strategie aangenomen welke zich richt op het tegengaan van *Foreign Terrorist Fighters*. Daarnaast maakt Nederland in EU-verband deel uit van een kopgroep van tien EU-landen die vervult een voortrekkersrol bij het formuleren van de Europese aanpak voor het tegengaan van de problematiek.

In september 2013 is Nederland met Marokko binnen het *Global Counter Terrorism Forum* (GCTF) een *Foreign Terrorist Fighters* initiatief gestart. Bij dit forum zijn vijftien Westerse en vijftien niet-Westerse landen aangesloten met als doel het overeenkomen van *best practices* en aanbevelingen ten behoeve van het ontwikkelen van beleid dat gerelateerd is aan de bestrijding van terrorisme. In het kader van het bovengenoemde

initiatief heeft een aantal bijeenkomsten plaatsgevonden, onder andere in Den Haag, Marrakech en Abu Dhabi waar werd gesproken over de aanpak van personen die deelnemen aan de strijd door terroristische organisaties, waaronder ISIS.

Deze bijeenkomsten hebben geleid tot een memorandum met niet-bindende aanbevelingen. Het *The Hague – Marrakech Memorandum on Good Practices for a More Effective Response to the Foreign Terrorist Fighters Phenomenon* is in september 2014 en marge van de Algemene Vergadering van de VN aangenomen tijdens de ministeriële bijeenkomst van het *Global Counterterrorism Forum (GCTF).* Tijdens deze bijeenkomst zijn meerdere fasen in de ontwikkeling van *Foreign Terrorist Fighters* erkend: radicalisering, rekrutering en facilitering, uitreizen, deelname aan de strijd en terugkeer. Daarnaast is besloten dat Nederland de komende jaren co-voorzitter (samen met Marokko) zal zijn van de GCTF *Foreign Terrorist Fighters* werkgroep. In deze werkgroep zullen de aanbevelingen worden uitgewerkt. De inaugurele bijeenkomst van de *Foreign Terrorist Fighters* werkgroep zal plaatsvinden op 15 en 16 december te Marrakech, Marokko.

Op 24 september jl. was er onder voorzitterschap van de Amerikaanse president Obama een zitting van de VN Veiligheidsraad waarin Minister-President Rutte en andere regeringsleiders spraken over de aanpak van *Foreign Terrorist Fighters*. Het Nederlandse initiatief is regelmatig als voorbeeld genoemd en wordt aangehaald in VNVR resolutie 2178. Door deze resolutie worden VN-lidstaten aangemoedigd om het uitreizen van *Foreign Terrorist Fighters* zoveel mogelijk te beperken.

Spoor 3: Financieringsstromen

ISIS heeft toegang tot diverse financieringsbronnen, waaronder inkomsten uit de verkoop van olie, losgeld, afpersing, criminele activiteiten en externe donaties. Met het uitbreiden van zijn territorium, heeft ISIS toegang gekregen tot nog meer financiële middelen. Het verstoren van de financieringsstromen richting de organisatie en daaraan gelieerde individuen is dan ook nadrukkelijk onderdeel van de bestrijding van ISIS. De internationale gemeenschap heeft dit bevestigd in onder andere VNVR-Resolutie 2161 (2014) en 2170 (2014).

Uitgangspunt om de financieringsstromen richting ISIS te stoppen, is voor het kabinet het VN-sanctie-instrumentarium vanwege de brede multilaterale werking. Het afgelopen jaar heeft Nederland zich ingezet voor het versterken van dit instrumentarium. Zoals benadrukt door de Minister-President in zijn toespraak voor de VN Veiligheidsraad op 24 september jl. is het van belang om de sanctieregimes effectiever te maken en te gebruiken als middel om terrorisme tegen te gaan. Van belang hierbij is dat Nederland samenwerkt met landen uit de regio.

In oktober was een multilaterale bijeenkomst in Washington waar is verkend hoe de financiering van terroristische organisaties zoals ISIS en Jabhat al Nusra verder ingedamd kan worden. Nederland was in november eveneens aanwezig tijdens een soortgelijke multilaterale bijeenkomst in Bahrein. Alle deelnemende landen, inclusief de landen uit de regio, hebben zich gecommitteerd de financiering van terrorisme en zo ook ISIS tegen te gaan. Verder is Nederland betrokken bij onderzoek in het kader van de *Financial Action Task Force* (FATF) naar de financiering van ISIS.

Los van de actieve Nederlandse bijdrage in multilaterale en bilaterale verbanden zet het kabinet regelmatig de nationale bevriezingsmaatregel

in met als doel terrorisme en terrorismefinancieringsstromen te voorkomen. Door deze maatregel zijn de financiële tegoeden bevroren en is het tegelijkertijd strafbaar om financiële tegoeden beschikbaar te stellen aan degene op wie deze maatregel van toepassing is. Sinds december 2013 is deze vergaande maatregel 11 keer toegepast. Waar mogelijk en noodzakelijk zal het kabinet deze maatregel blijven inzetten.

Spoor 4: Delegitimeren ISIS

ISIS heeft veel gebied kunnen veroveren, omdat de organisatie steun heeft gekregen van – vaak zelf niet extremistische – delen van de bevolking, vooral in Irak. Een gepercipieerd gebrek aan alternatief, onder meer vanwege de uitsluitingspolitiek van de regering Maliki, heeft daarbij een belangrijke rol gespeeld.

Het kabinet ziet delegitimering en het tegengaan van gewelddadig extremisme als belangrijke niet-militaire instrumenten in de strijd tegen ISIS; dit is bevestigd in VNVR-resolutie 2178 (2014). Opvallend was de overeenstemming onder coalitielanden op de bijeenkomst op 3 december jl. over het feit dat vooral de regionale landen een rol te spelen hebben bij het delegitimeren van ISIS.

In dit kader werkt het kabinet daarom samen met verschillende lokale en internationale partners, organisaties en denktanks, waaronder het *International Center of Excellence for Countering Violent Extremism* (CVE) in Abu Dhabi. Deze organisatie komt voort uit het *Global Counterterrorism Forum* (GCTF) waarin Nederland een actieve rol speelt. De organisatie richt zich specifiek op onderzoek en het uitvoeren van projecten bij het tegengaan van gewelddadig extremisme in relatie tot onder meer ISIS. Daarnaast werkt Nederland samen met het *International Centre for Counter-Terrorism* – The Hague (ICCT), gevestigd te Den Haag.

Delegitimering behelst onder andere dat de ontvankelijkheid voor de haatboodschappen van ISIS wordt verminderd en dat er een geloofwaardig en gedragen tegengeluid bestaat. Om die reden is Nederland, samen met het Verenigd Koninkrijk, initiatiefnemer van een onderzoeksproject in Irak, dat een basis moet leggen voor campagnes tegen gewelddadig extremisme. In eerste instantie gebeurt dat door verschillende doelgroepen en hun percepties en visies binnen Irak in kaart te brengen. Ontwikkeling en implementatie van een *counter-narrative* zouden vervolgstappen kunnen zijn.

De mate waarin het geluid van ISIS in Syrië weerklank vindt, hangt samen met de context van wetteloosheid en gewelddadigheid. Om bij te dragen aan het bestrijden van wetteloosheid en gewelddadigheid financiert het kabinet, in samenwerking met het Verenigd Koninkrijk, Denemarken en de Verenigde Staten, een project dat beoogt lokale veiligheid en rechtsorde in oppositiegebieden te vergroten, en daarmee bij te dragen aan het wegnemen van gronden voor gewelddadig extremisme.

Om de kans van slagen van bovenstaande inzet te vergroten is betrokkenheid nodig van partijen over de gehele breedte van het maatschappelijk middenveld in Irak en Syrië. Civiele activisten, lokale bestuurders en tribale religieuze leiders kunnen hier allen een rol in spelen. Nederland steunt daarom initiatieven die dialoog tussen deze partijen bevorderen en participeert actief bij dergelijke «track II»-bijeenkomsten. In dit verband vond recent een trainingsbijeenkomst plaats die Nederland in samenwerking met Instituut Clingendael heeft georganiseerd.

III: Voortgangsrapportage Nederlandse militaire bijdrage aan de strijd tegen ISIS

Nederland levert met zes F-16s (ongeveer 250 militairen) en 130 militairen voor training een bijdrage aan het militaire spoor van de coalitie. In de volgende paragrafen wordt de Nederlandse militaire bijdrage aan de strijd tegen ISIS beschreven.

De coördinatie van de militaire bijdragen van deze verschillende landen is belegd in CENTCOM (Tampa, Florida). De militaire strategie van de coalitie is beschreven in het campagneplan. Bij de ontwikkeling van het campagneplan heeft Nederland de nadruk gelegd op de inbedding van de militaire strategie in een politieke aanpak en de noodzaak tot inclusiviteit binnen de Iraakse overheid. Ook is aandacht gevraagd voor zaken zoals mensenrechten, humanitair oorlogsrecht en gender. Het campagneplan wordt waarschijnlijk eind januari 2015 door de Commandanten der Strijdkrachten bekrachtigd. Maar ook na de bekrachtiging in januari blijft het campagneplan een groeidocument, dat – gebaseerd op de opgedane ervaringen en de evaluatie daarvan – wordt aangepast. Hiervoor wordt binnen CENTCOM (*Combined Forces Command* – CFC) een *joint / combined assessment and planning cell* ingericht. Nederland zal hierin vertegenwoordigd zijn. Zo wordt vroegtijdig kennis opgedaan van de richting waarin de missie zich ontwikkelt en kan Nederland hierop invloed uitoefenen.

Luchtcampagne

Ontplooiing Nederlandse F-16 capaciteit

Kort na de ontplooiing van de Nederlandse F-16 eenheid naar het Midden-Oosten heeft op 7 oktober jl. een eerste Nederlandse F-16 een aanval uitgevoerd op gronddoelen in Irak. Inmiddels worden er dagelijks meerdere missies gevlogen. De doelen bestaan hoofdzakelijk uit ISIS-hoofdkwartieren, opslagplaatsen, fabrieken waar *improvised explosive devices* (IED's) worden gemaakt, voertuigen en ISIS-strijders.

Minimaliseren burgerslachtoffers

Het aangrijpen van doelen gebeurt volgens een zorgvuldig proces (*targeting process*), waarbij het minimaliseren van onbedoelde nevenschade en burgerslachtoffers, niet alleen voor Nederland maar voor de coalitie als geheel, de hoogste prioriteit heeft. Tijdens dit proces vormen het humanitair oorlogsrecht en de *Rules of Engagement* het uitgangspunt. Irak is in het proces betrokken en moet toestemming geven om doelen aan te vallen. Daarnaast beoordeelt de vlieger, voordat hij zijn wapens inzet, zelf de situatie. Hij bekijkt de omgeving van het doel en beoordeelt nogmaals de risico's van onbedoelde nevenschade en burgerslachtoffers.

Van de aanvallen worden beelden gemaakt die na afloop nauwgezet worden geanalyseerd. Na deze analyses wordt een rapport opgemaakt. Hierin wordt de actie nauwkeurig beschreven, inclusief exacte locaties, tijden van de aanval en de eventuele onbedoelde nevenschade en/of burgerslachtoffers. Zoals gebruikelijk wordt achteraf aan de commandant en via de Koninklijke Marechaussee aan het Openbaar Ministerie gerapporteerd, ter beoordeling van de legitimiteit van de geweldstoepassing.

Inbedding gastland en samenwerking

Het F-16 detachement is volledig ontplooid. De eenheid verblijft in tenten op het vliegveld. Op het kamp worden nog verbeteringen aangebracht. Zo wordt het aantal personen per onderkomen verminderd. Ook wordt er een grotere munitieopslag gebouwd. Nederland werkt samen met het gastland en andere coalitiepartners, zoals België, die op het vliegveld aanwezig zijn. Het betreft strategisch luchttransport en vliegvelddiensten zoals verkeersleiding en brandweer.

Personeel

In het F-16-detachement zijn nu ongeveer 220 militairen ingezet. Daarnaast zijn enkele liaisonofficieren op het hoofdkwartier voor de luchtoperaties (*Combined Air Operations Centre* in Qatar) geplaatst. Het detachement roteert elke drie maanden, de vliegers roteren vaker vanwege trainingen in Nederland. In de eerste (huidige) rotatie zijn, als gevolg van de korte reactietijd, 28 militairen uitgezonden terwijl zij nog uitzendbescherming genoten. De volgende rotatie bevat geen militairen van wie de uitzendbescherming moet worden opgeschort.

Materieel

Het ingezette materieel houdt zich goed en de eerste wisseling van F-16»s is inmiddels uitgevoerd. Klein onderhoud aan de F-16»s gebeurt in het inzetgebied, groot onderhoud in Nederland. De munitie komt ook uit Nederland. Bij de aanvallen wordt, ter voorkoming van nevenschade, uitsluitend precisiemunitie gebruikt. De voorraad is niet onbegrensd. Voor de aanvulling van voorraden zijn er diverse internationale trajecten. Naast het versneld aankopen van nieuwe wapens is het lenen van wapens van partnerlanden een mogelijkheid.

Trainingsmissie

De Nederlandse bijdrage aan de trainingsmissie richt zich op twee doelgroepen, te weten reguliere militaire eenheden van de Peshmerga in Erbil en eenheden van de Iraakse *Special Operation Forces* (SOF) in Bagdad. De Nederlandse trainers gaan niet mee in gevechtssituaties. Van *combat boots on the ground* is derhalve geen sprake.

De voorbereiding voor de Nederlandse bijdrage aan de voorziene trainingsmissie is in volle gang. Nederland hecht eraan dat de trainingsmissie vorm krijgt in coalitieverband om te verzekeren dat de bijdrage bij het campagneplan past en aansluit op de Iraakse behoefte.

In Erbil zal nauw worden samengewerkt met Duitsland. Dat is in de huidige voorbereidingsfase ook al het geval. In Bagdad wordt nauw samengewerkt met de Verenigde Staten. Door deze samenwerking kan de Nederlandse ondersteunings- en logistieke inspanning zo klein mogelijk blijven. In een aantal coalitielanden (waaronder België, Duitsland en Noorwegen) is nog geen definitief besluit genomen over deelneming aan de trainingsmissie. In deze landen is de planning van de trainingsmissie derhalve nog niet voltooid. De verwachting is dat in de volgende voortgangsrapportage meer details kunnen worden verstrekt over de Nederlandse bijdrage aan de trainingsmissie en de samenwerking met partners.

Voor de trainingen is de behoefte van de Iraakse overheid leidend. In Erbil wordt tevens samengewerkt met het *Ministry of Peshmerga*. In Bagdad heeft de coalitie contact met het Iraakse Ministerie van Defensie. Op grond

van de behoefte wordt in coalitieverband een curriculum opgesteld. Nederland onderstreept bij het opstellen van het curriculum het belang van trainingsaspecten op het gebied van humanitair oorlogsrecht, mensenrechten en gender.

Operatieconcept

Het operatieconcept voor de Nederlandse bijdrage aan de trainingsmissie berust op de principes van een gefaseerde planning en ontplooiing. De fasering is afhankelijk van vastgestelde voorwaarden. Nederlandse militairen zijn nog niet begonnen met trainen. Wel zijn enkele Nederlandse stafofficieren momenteel in Irak om zaken te verkennen en voor te bereiden. Met het oog op de voorbereiding van de Nederlandse bijdrage maken zij reeds deel uit van coalitiebesprekingen die plaatsvinden in Erbil en Bagdad. De aansturing op coalitieniveau van de trainingen in Erbil wordt gedaan in het *Combined Joint Operation Centre Erbil* (CJOC-E). De aansturing voor de SOF-trainingen in Bagdad gebeurt door het *Combined Special Operation Joint Taskforce Iraq* (CSOJTF-I) in Bagdad. Ook hier zijn op dit moment enkele Nederlandse stafofficieren werkzaam.

Op korte termijn gaan grotere voorbereidingsteams van tien tot twintig militairen naar zowel Bagdad als Erbil. Deze teams hebben de opdracht de lokale situatie verder te verkennen, op te treden als liaisons richting coalitiepartners, de *Iraqi Security Forces* en de Peshmerga, en het verdere planningsproces te begeleiden. De input van deze teams zal leiden tot een gedetailleerde planning voor de gefaseerde ontplooiing van de, in de artikel 100-brief gemelde, 130 militairen in Irak. Daarbij zal ook rekening worden gehouden met de lokale en regionale politieke gevoeligheden en omstandigheden. Het eerder genoemde bezoek van Minister Koenders aan de regio is hierbij van belang. De teams worden voorzien van een organieke uitrusting, inclusief een persoonlijk vuurwapen voor zelfverdediging. Daarnaast worden de teams uitgerust met verbindingsmiddelen waarmee ze onderling en met Nederland kan communiceren. De teams werken samen met de coalitiepartners en lokale autoriteiten.

Zodra aan de voorwaarden voor verdere ontplooiing wordt voldaan, worden de trainingsteams ingezet. Zoals gezegd, werkt Nederland daarbij nauw met Duitsland samen. Belangrijke voorwaarden zijn de beschikbaarheid van het trainingspubliek en goede trainingslocaties, alsmede de lesprogramma's. Bovendien zijn concrete samenwerkingsvormen met zowel de coalitiepartners als de Iraakse en Koerdische autoriteiten een voorwaarde. Uiteraard moet ook aan de standaard eisen voor de inzet van trainers worden voldaan, zoals huisvesting, toereikende *force protection*, medische verzorging en logistieke ondersteuning.

Erbil

Nadat het curriculum gereed is en de voorbereidingen zijn voltooid, zal in Erbil worden begonnen met het trainen van Peshmerga-eenheden. Het gaat zowel om soldaten als nieuwe rekruten, die worden voorgedragen in nauwe samenwerking met het *Ministry of Peshmerga* (MoP). Het voorbereidingsteam dat naar Erbil gaat, zal samen met vertegenwoordigers van coalitiepartner Duitsland de planningsaspecten in kaart brengen. Het team in Erbil heeft verder als opdracht om op te treden als liaison met coalitiepartners en de Peshmerga, in coördinatie met de Iraakse regering.

Het team zal een aantal weken in hotels in de regio Erbil worden gehuisvest. Voor transport maakt het gebruik van huurauto's. De Peshmerga hebben zich verantwoordelijk gesteld voor de veiligheid van

het Nederlandse team. Voor de definitieve huisvesting van de trainingsteams wordt gekeken naar de mogelijkheid om samen met partners een kamp te bouwen op het vliegveld.

De medische voorzieningen ter plaatse zijn toereikend. Er is een beperkte *Role 2* en Amerikaanse MEDEVAC-capaciteit beschikbaar. Het team beschikt over eigen medisch personeel, counter-IED specialisten en infanteristen. Bij de samenstelling van het team wordt ook gekeken naar de instructievaardigheid van de teamleden. Het team wordt uitgerust met verbindingsmiddelen waarmee het onderling en met Nederland kan communiceren.

Uiteindelijk levert het team een gedetailleerde planning voor de gefaseerde ontplooiing van de trainingsteams en hun ondersteuning voor het trainen van reguliere Peshmerga militairen in het noorden van Irak.

Bagdad

In Bagdad traint de coalitie reeds Iraakse SOF-eenheden. De Verenigde Staten zijn daarbij *lead nation* en ook Australië en Frankrijk zijn hier al actief met SOF-training. Op termijn wordt ook Belgische en Noorse deelneming verwacht. De Iraakse SOF-eenheden worden getraind op het goed beveiligde internationale vliegveld van Bagdad. Op dat vliegveld is er een Amerikaans deel waar de coalitiedeelnemers, waaronder Nederlandse militairen, kunnen worden gehuisvest. Direct naast het Amerikaanse deel ligt de Iraakse SOF-academie waar de SOF-trainingen plaatsvinden.

Ook voor Bagdad is een gefaseerde aanpak voor de inzet van Nederlandse trainers voorzien. Op korte termijn gaat een eerste team naar Bagdad. Dit is een SOF-team, bestaande uit tien tot vijftien militairen. In dit team zitten planners, medische specialisten en wapenspecialisten en experts op het gebied van verbindingen. Dit team treedt op als kwartiermakergroep voor de Nederlandse SOF-trainingsbijdrage voor Bagdad. Hierbij moet het team bepalen welke ondersteuning van de SOF-trainers in coalitieverband beschikbaar is en voor welke ondersteuning Nederland zelf moet zorgdragen.

Voor verplaatsingen buiten het vliegveld wordt gebruikgemaakt van gepantserde voertuigen. Voor de locatie Bagdad kan voor de eerstelijnszorg worden teruggevallen op het Amerikaanse zorgsysteem. Voor tweedelijnszorg wordt gebruikgemaakt van geneeskundige voorzieningen van de coalitie op het internationale vliegveld. Dat ziekenhuis beschikt over de in Nederland gebruikelijke specialistische poliklinieken met diagnostiek en verpleegafdelingen.

In Bagdad zijn reeds, zoals hierboven gemeld, bestaande faciliteiten en bestaande trainingen van coalitiegenoten waar Nederlandse SOF-eenheden bij kunnen aanhaken. Daarom zal naar verwachting de trainingscapaciteit voor de SOF in Bagdad sneller dan in Erbil kunnen worden vormgegeven. In de verdere planning wordt rekening gehouden met een bijdrage van drie SOF-trainingsteams, aangevuld met een kleine staf en een logistiek element.

Dreiging

ISIS heeft herhaaldelijk verklaard dat de Verenigde Staten en landen die deelnemen aan de coalitie tegen ISIS een doelwit vormen voor aanslagen. Dit geldt dus ook voor Nederlandse militaire eenheden. Eenheden van ISIS beschikken over de capaciteit om gerichte en gecompliceerde

aanslagen uit te voeren in grote delen van Irak, al dan niet met ondersteuning van lokale netwerken.

Dreiging Bagdad

Reguliere eenheden van ISIS zijn, behoudens de regelmatige bomaanslagen, tot op heden niet doorgedrongen tot de Iraakse hoofdstad Bagdad. Het meest nabije bolwerk van ISIS bij Bagdad bevindt zich thans in de stad Falluja op ongeveer 50 kilometer ten westen van het centrum van de hoofdstad. De Iraakse regering en de strijdkrachten spannen zich in om de hoofdstad Bagdad te beschermen. De sterkste eenheden van de Iraakse strijdkrachten zijn hier gestationeerd. Niettemin behoudt ISIS enige vorm van bewegingsvrijheid en slagen eenheden van ISIS slagen er regelmatig in aanslagen in de stad uit te voeren. Hierbij worden voornamelijk sjiitische inwoners en het Iraakse veiligheidsapparaat getroffen. De aanslag tegen het konvooi van de VN op 16 november jl. nabij het internationale vliegveld toont aan dat ook de internationale presentie doelwit kan worden van aanslagen.

Dreiging Erbil

Hoewel de veiligheidssituatie in Erbil relatief rustig is – ISIS is militair teruggedrongen uit de directe omgeving van de stad – heeft ISIS met de aanslag op 19 november jl. in Erbil laten zien in staat te zijn incidenteel gerichte aanslagen uit te voeren in Koerdisch gebied. De aanslag in Erbil was gericht tegen een Koerdisch overheidsgebouw nabij het oude centrum van de stad en werd uitgevoerd door een zelfmoordenaar in een voertuig.

Mandaat, geweldsinstructie en diplomatieke status

Nederland levert een bijdrage aan de strijd tegen ISIS op basis van een verzoek tot militaire steun van de Iraakse autoriteiten, dat zij op 25 juni jl. bij de VN hebben ingediend en op 20 september jl. hebben herhaald. Het verzoek om steun door de legitieme Iraakse regering voorziet in een rechtsgrond voor de inzet van Nederlandse militairen in Irak.

De geweldsinstructie voor de Nederlandse deelnemers aan de trainingsmissie berust op het recht op zelfverdediging. Ook bij onverhoopte escalatie biedt het recht op zelfverdediging de juridische grondslag voor geweldgebruik en voorziet de geweldsinstructie daarin. Uit het oogpunt van operationele veiligheid wordt de specifieke geweldsinstructie niet openbaargemaakt.

Ten behoeve van de inzet van de F-16»s heeft Nederland nationale *Rules of Engagement* en *Targeting Guidelines* opgesteld om te waarborgen dat het humanitair oorlogsrecht wordt nageleefd. De commandant van de Nederlandse F16»s is als *Red Card Holder* belast met het toezicht op de naleving. Omdat de rechtsgrondslag van deze inzet de uitnodiging van Irak is, wordt vóór iedere luchtaanval specifiek de toestemming gevraagd van de Iraakse autoriteiten.

Op 2 oktober jl. is tussen het Koninkrijk der Nederlanden en het F-16 gastland een verdrag tot stand gekomen dat de status regelt van Nederlands personeel in het gastland. Het verdrag regelt onder andere dat Nederland voorrang heeft bij het uitoefenen van strafrechtelijke rechtsmacht over handelingen van het personeel die in de uitoefening van de functie zijn verricht.

In een Note Verbale heeft Irak inmiddels vastgelegd dat het Nederland exclusieve strafrechtelijke rechtsmacht zal toekennen over de Nederlandse militairen in Irak. Daarnaast zullen de Nederlandse militairen in Irak immuniteit van burger- en administratiefrechtelijke rechtsmacht genieten, die zich echter niet uitstrekt tot handelingen die geen ambtshandelingen zijn.

Alleen op de trainingslocaties wordt een uniform gedragen. Op verzoek van de Iraakse autoriteiten wordt buiten de trainingslocaties door de militairen van de coalitie burgerkleding gedragen. Op deze wijze wordt de militaire *footprint* zo beperkt mogelijk houden. Het dragen van burgerkleding is ook een onderdeel van de beveiligingsmaatregelen (*low visibility*).

Financiën

De kosten van de Nederlandse militaire bijdrage aan de strijd tegen ISIS zijn initieel geraamd op EUR 30 miljoen in 2014, waarvan EUR 18,5 miljoen voor de luchtcampagne en EUR 11,5 miljoen voor de trainingsmissie. Het geraamde bedrag voor de luchtcampagne wordt nagenoeg geheel gerealiseerd. Voornamelijk vanwege latere ontplooiing van de Nederlandse bijdrage aan de trainingsmissie wordt in 2014 op basis van de huidige prognoses een onderrealisatie van ongeveer EUR 11,5 miljoen op de gehele missie verwacht. Deze onderrealisatie wordt aangemeld voor de eindejaarsmarge.

IV: Humanitaire hulp

De humanitaire situatie voor Syrische burgers is de afgelopen maanden vrijwel onveranderd. Naar schatting hebben 12,1 miljoen mensen in Syrië en de buurlanden dringend hulp nodig. Hiervan verblijven vijf miljoen mensen in de belegerde en moeilijk bereikbare gebieden, zoals in en rondom de steden Kobani en Aleppo. De conferentie in Berlijn van eind oktober 2014 zette de opvang van vluchtelingen in de omringende landen opnieuw op de agenda. Een van de doelstellingen van het nieuwe *Relief Fund* is om de zelfredzaamheid van vluchtelingen in gastlanden te vergroten, alsmede een bijdrage te leveren aan een betere balans tussen ondersteuning van vluchtelingen en gastgemeenschappen.

Nederland heeft sinds het begin van de Syrische crisis EUR 114,25 miljoen bijgedragen aan het verlichten van de noden van ontheemden binnen Syrië en van vluchtelingen in de buurlanden, inclusief de recent aangekondigde EUR 30 miljoen uit het *Relief Fund*. EUR 7 mln daarvan is bestemd voor de verlenging van *cross-border* hulpverlening door Nederlandse ngo's en hulp aan niet-geregistreerde vluchtelingen.

Op 1 december jl. luidde het Wereldvoedselprogramma (WFP) de noodklok: vanwege een urgent financieringstekort van EUR 63 mln zag de organisatie zich genoodzaakt om haar activiteiten voor voedselhulp aan vluchtelingen in de buurlanden op te schorten. Het financieringstekort wordt gedeeltelijk veroorzaakt door de praktijk dat sommige donoren een lange periode hanteren tussen het toezeggen van een bijdrage en de werkelijke uitbetaling. Deze problematiek is besproken met de *Executive Director* van het WFP en het kabinet zal donoren in verschillende internationale fora oproepen de door hen toegezegde bijdragen over te maken. In ieder geval zal de Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking haar standpunt uitdragen tijdens de aanstaande Raad Buitenlandse Zaken Ontwikkelingssamenwerking.

Sinds januari 2014 zijn 2,1 miljoen Irakezen ontheemd geraakt als gevolg van de opmars van ISIS. Naast het groeiende aantal ontheemden kampt vooral het noorden van Irak met de instroom van Syrische vluchtelingen. Zo vluchtten circa 19.000 Syriërs naar Irak als gevolg van het uitbreken van gevechten rond Kobani. Zij worden opgevangen in extra vluchtelingenkampen die de Koerdische autoriteiten opzetten. Met de winter op komst groeien de zorgen over de opvang van vluchtelingen die nu verblijven in tentenkampen of onafgebouwde appartementen. Sinds juni 2014 heeft Nederland een humanitaire bijdrage van EUR 17,3 mln geleverd om de noden van *Internally Displaced Persons* (IDP's) in Irak te verlichten.

Op basis van het geïntegreerde VN-noodhulpverzoek voor Syrië en de regio en het noodhulpverzoek voor Irak die eind december zullen uitkomen, bepaalt de regering naar redelijkheid de Nederlandse humanitaire bijdrage voor verlichting van de noden in en rondom Syrië en Irak voor 2015. De Tweede Kamer is inmiddels geïnformeerd over het voornemen van het kabinet om in 2015 in ieder geval een bijdrage van EUR 12 mln te leveren aan het verlichten van de noden van Syrische vluchtelingen en ontheemden. Zoals ieder jaar stuurt de regering begin 2015 een brief naar de Tweede Kamer waarin de totale indicatieve planning van humanitaire bijdragen voor het komende jaar is opgenomen.

V: Nationale veiligheid

De deelneming aan de anti-ISIS coalitie heeft in Nederland niet geleid tot geweldsincidenten of grote maatschappelijke onrust. Wel heeft deelneming aan deze coalitie Nederland nadrukkelijker in beeld gebracht bij de jihadistische beweging. Nederlandse jihadisten in Syrië hebben opgeroepen tot geweld tegen Nederland en tegen de Nederlandse overheid als represaille voor de luchtaanvallen. Leiders en woordvoerders van de terroristische groepen ISIS en Jabhat al Nusra hebben opgeroepen tot geweld tegen de burgers en overheden van de landen die deelnemen aan de coalitie.

Hoewel zich geen incidenten hebben voorgedaan, blijft er mede door de deelneming aan de strijd tegen ISIS een reële kans bestaan op terroristische aanslagen in of tegen Nederland. Dit wordt onderstreept door dodelijke aanslagen in andere landen die deelnemen aan de coalitie, zoals Canada en de Verenigde Staten door solitaire jihadisten die waren geïnspireerd door ISIS. Eveneens blijkt de reële terroristische dreiging tegen het Westen, en daarmee ook tegen Nederland, uit verijdelde jihadistische aanslagplannen in diverse westerse landen die gerelateerd kunnen worden aan ISIS of andere jihadistische organisaties die opereren vanuit de huidige conflictgebieden in het Midden-Oosten.

VI: Conclusie

De uitdagingen waarvoor de regio staat, vereisen oplossingen op verschillende niveaus. Slechts een beperkt deel daarvan valt binnen de invloed van Nederland en onze coalitiepartners. Ook deze invloed kenmerkt zich door onzekerheden, vooral waar het gaat over langetermijneffecten. Onze partners in de regio hebben een belangrijke rol te vervullen, maar we hebben geen garanties dat dat altijd vlekkeloos en volgens onze standaarden zal verlopen. Het kabinet heeft er, ondanks de risico's en onzekerheden, voor gekozen een rol te spelen in de bestrijding

van ISIS en het dichterbij brengen van stabiliteit in de regio, vanwege onze verantwoordelijkheid jegens de bevolking daar en omwille van onze eigen veiligheid.

De Minister van Buitenlandse Zaken,
A.G. Koenders

De Minister van Defensie,
J.A. Hennis-Plasschaert

De Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking,
E.M.J. Ploumen